

Izhodišča za izvajanje storitev socialnega vključevanja invalidov

A. Operativna navodila in protokol za izvedbo storitev socialnega vključevanja ter oblikovanje navodil za pripravo osebnega načrta za vključitev uporabnikov

1. Izvajalec projekta mora izdelati navodila in protokol za vključevanje oseb iz ciljne skupine v projekt.

V operativnih navodilih in protokolu prijavitelj navede:

- Kako bo izdelal nabor potencialnih uporabnikov, ki bi jih lahko vključil v projekt (npr.: na predlog društev, na predlog CSD, iz čakalne liste VDC, na podlagi javnega poziva.....),
- Opredele način in kriterije izbora iz nabora uporabnikov.

2. Oblikovanje navodil za pripravo osebnega načrta

Izvajalec projekta mora izdelati navodila za oblikovanje osebnega načrta, v katerem so opredeljeni najmanj naslednji elementi: potrebe uporabnikov, način zagotavljanja potreb, predviden izvajalec za zagotovitev posameznih potreb, terminska opredelitev izvajanja potreb, opažanja v procesu spremljanja izvajanja posamičnih potreb ...

Pri pripravi osebnega načrta obvezno sodelujejo uporabnik oziroma uporabnik in njegov zakoniti zastopnik, predstavnik prijavitelja projekta, strokovni tim, ki lahko vključuje strokovne delavce VDC, predstavnike društev oziroma tistih deležnikov, ki bodo sodelovali pri izvajanju osebnega načrta.

Osebni načrt podpišeta uporabnik in strokovni vodja projekta.

V osebem načrtu se predvidi načine spremljanja izvedbe osebnega načrta. Izvajanje osebnega načrta mora strokovni vodja projekta oceniti 2 krat letno oziroma po potrebi. V kolikor se izkaže, da so potrebne spremembe osebnega načrta je treba izdelati nov oziroma spremenjen osebni načrt, ki ga ponovno podpišeta uporabnik ter strokovni vodja projekta.

Za načrtovanje storitev je treba izdelati oceno o tem, kakšne so potrebe v skupnosti, katere storitve že obstajajo in, kaj bi morali vzpostaviti na novo (hitra ocena potreb in storitev). V osebem načrtu se tako vzpostavi osebni paket storitev¹, ki bo zahteval čim manj birokracije in bo postavil uporabnika v središče izvajanja. Prav zato je za nemoten potek projekta in izvajanje storitev treba vzpostaviti organizacijsko strukturo, ki bo omogočala dobro povezovanje med vsemi izvajalci storitev in bo krepila moč uporabnika. Za namen slednjega se lahko organizira tim za sodelovanje s skupnostjo.

3. Poročanje ministrstvu in evalvacija

¹ Osebni paket storitev je nabor storitev, ki jih predvideva osebni načrt in strategija, kako bomo do storitev prišli, oz. jih izvedli.

Izvajalec projekta mora v sodelovanju z Inštitutom Republike Slovenije za socialno varstvo (10. člen ZSVI) zagotoviti evalvacijo izvajanja storitev socialnega vključevanja. Iz evalvacije mora biti razvidno zadovoljstvo uporabnikov in izvajalcev z izvajanjem storitev socialnega vključevanja, obseg in vrsta izvedenih storitev, način izvajanja storitev ter demografski podatki uporabnikov.

B. Vsebinska izhodišča za izvedbo storitev socialnega vključevanja ter oblikovanje navodil za pripravo osebne načrta za vključitev uporabnikov

V prilogi so povzeta ključna področja, ki jih mora prijavitelj upoštevati pri prijavi na razpis.

1. Cilj izvajanja storitev socialnega vključevanja - konceptualno izhodišče

Na področju socialnega in invalidskega varstva, se stremi k personaliziranim storitvam. Personalizirana oskrba je oskrba, ki je prilagojena posameznikovim potrebam. Na tak način se zagotovi invalidom pester izbor storitev, ki jim omogočijo zadovoljitev njihovih potreb. Navkljub nuji po razvoju oskrbe po osebni meri, se je treba osredotočiti tudi na ustvarjanje vključujoče družbe. Merilo uspešnosti socialnega vključevanja in oskrbe po meri posameznika je prav družbeno prevrednotenje vlog (normalizacija). Pri tem je treba slediti okrepitvenemu (socialnemu) modelu, iz katerega izhaja, da ljudi onesposobijo družbene ovire in ne njihov hendikep.

Številnim mednarodnim, evropskim in domačim dokumentom² je skupen cilj izboljšanje socialne vključenosti invalidov (dostopnost, nediskriminacija, izboljševanje življenjskih razmer ipd.), zagotavljanje samostojnega življenja, individualiziranih storitev itn.

V slovenskem prostoru se storitve lahko delijo na institucionalne oblike oskrbe, oskrbo v vmesnih strukturah in skupnostno oskrbo (Slika 1).

Slika 1: Trenutno v Sloveniji obstoječe storitve³

	Skupnostna oskrba	Vmesne strukture	Institucionalna oskrba	
Ni institucionalne kulture	SV OPS OA	DV VDC SS NVO SS ZAV	DSO KOM POS	Totalna institucionalna kultura
	MOB DD DP		CUDV VDC BE	

² Npr. Konvencija o pravicah invalidov (2006), Evropske smernice za prehod od institucionalnih k skupnostnim oblikam oskrbe (2012), Strategija Evropa 2020, Evropska strategija o invalidnosti 2020, Mednarodna klasifikacija funkcioniranja, zmanjšanja zmožnosti in zdravja, Zakon o socialnem vključevanju invalidov (2019), Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (2018), Nacionalni program socialnega varstva 2013–2020, Akcijski program za invalide 2014–2021.

³ Legenda: SV - socialno vključevanje; OPS - osebni paketi storitev; OA - osebna asistenca; PND - pomoč na domu; OSP - osebna pomoč; SVP - socialnovarstveni programi; MOB - mobilna pomoč; DD - druga družina; DP - družinski pomočnik; DV VDC - dnevno varstvo VDC; SS NVO -

2. Ciljna skupina

ZSVI določa, da so do storitev socialnega vključevanja upravičeni ljudje, ki imajo trajno prirojene ali pridobljene okvare in se zaradi svoje invalidnosti ne morejo socialno vključevati v skupnost brez nudenja storitev socialnega vključevanja in ne morejo samostojno opravljati večine ali vseh življenjskih potreb ter si zagotavljati sredstev za preživljanje, pravico do denarnih prejemkov in možnosti, ki jim jih zagotavlja država za njihovo enakovredno vključevanje v družbo. Status invalida po tem zakonu pridobijo polnoletne osebe z zmernimi, težjimi ali težkimi motnjami v duševnem razvoju, z avtističnimi motnjami, ki imajo tako hudo obliko neprilagojenega vedenja, da jim onemogoča samostojno življenje in pridobivanje sredstev za preživljanje, gluhoslepi z najmanj 50 odstotno izgubo sluha po Fowlerju in prvo do vključno peto kategorijo slepote in slabovidnosti, ljudje z zmerno do hudo možgansko poškodbo ali okvaro in najtežje gibalno ovirane osebe, ki se zaradi invalidnosti ne morejo same vključevati v družbo in si zagotavljati socialne varnosti.

Ciljna skupina v okviru pilotnega projekta bodo ljudje s statusom invalida po Zakonu o socialnem vključevanju.

3. Storitve socialnega vključevanja

Po ZSVI (2019) so storitve socialnega vključevanja namenjene vseživljenskemu učenju, usposabljanju za samostojno življenje, prebivanju s podporo in ohranjanju socialne vključenosti starejših invalidov. Namen izvajanja tovrstnih storitev je ustvarjati pogoje za enakopravno in enakovredno življenje invalidnih oseb ob najširši družbeni podpori vseh, ki se z njimi na kakršen koli način srečujejo, čim samostojnejše življenje in socialno vključevanje invalidov v skupnost ter izvajanje inovativnih programov in usposabljanj.

V pilotnem projektu se preizkušajo (testirajo) *storitve socialnega vključevanja*. Nekaj možnih storitev je predstavljenih v Tabeli 2. Med slednjimi je treba v pilotnem projektu največji poudarek dati razvoju storitev prebivanja s podporo.

Tabela 2: Nabor storitev za pilotni projekt

Usposabljanje za samostojno življenje	Vseživljensko učenje	Prebivanje s podporo	Ohranjanje socialne vključenosti starejših invalidov
- spodbujanje k dejavnostim, interesom, obiskom in druženju - podpora socialni mreži (svojcem, prijateljem, obnavljanju stikov z mrežo, povezovanje s skupnostjo) - učenje vseh spretnosti iz storitve prebivanja s podporo - individualno učenje v življenjskem okolju preko izkušnje (npr. ravnanje s	- treningi (npr. samozagovorništva, asertivnosti) - tečajji (npr. jezika, športni klubi, kulturna združevanja) - delavnice o temah, ki so pomembne za uporabnike - udeležba na taborih (ki niso izključujoči) in drugih podobnih oblikah začasnega	- svetovanje - krepitev moči - informiranje (glede dostopa do sredstev in oblik podpore, zaposlitve) Zagotavljanje podpore pri: - iskanju stanovanja/stanovanjske skupine in preselitvi - v kriznih situacijah (začasni umik) - iskanju, prijavi in ohranjanju zaposlitve - spremljanje (po opravih, družbeni dogodki) - stiki in medsebojnih zapletih,	- omogočanje dostopa do splošnih storitev za stare ljudi (npr. v dnevnem varstvu, pomoč na domu) - vzpostavljanje osebne biografije - aktivacija in spodbujanje

stanovanjska skupina nevladne organizacije; SS ZAV -stanovanja skupina zavoda; DSO - dom starejših občanov; KOM - kombinirani socialnovarstveni zavodi; POS -posebni socialnovarstveni zavodi; CUDV - center za usposabljanje, varstvo in vodenje; VDC – varstveno delovni center; BE - bivalna enota

Usposabljanje za samostojno življenje	Vseživljenjsko učenje	Prebivanje s podporo	Ohranjanje socialne vključenosti starejših invalidov
stigma, nasiljem, socialne spretnosti, vzgoje otrok) - omogočanje dostopa do informacij in zagotavljanje informacij v obliki lahkega branja - oskrba s pripomočki in prilagoditve okolja za samostojno življenje	preživljanja prostega časa	- prostočasnih aktivnostih - dejavnostih oskrbe - udeležbi na dogodkih in dogajanjih, omogočanje dostopa do prevoza in zagotavljanje varnosti - opravljanju preprostih denarnih transakcij, uporabi bankomata in upravljanju z denarjem - ravnanju z IKT	

4. Načela

Načela, ki jih je treba upoštevati pri načrtovanju in izvajanju storitev, prav tako pa naj so vodilo pri organizaciji izobraževanj za zaposlene in uporabnike, ki bodo sodelovali v projektu so:

- 1. Zagotavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter spoštovanja dostojanstva.**
Uporabniki storitev SV morajo imeti zagotovljene vse temeljne pravice in svoboščine, določene z nacionalnimi, evropskimi in mednarodnimi dokumenti, kar se mora odražati tudi v izvajanju samih storitev in v odnosu in delu strokovnjakov.
- 2. Uporabnik mora biti v središču oskrbe.**
Storitve socialnega vključevanja morajo temeljiti na potrebah uporabnika, morajo biti njemu prilagojene in prirojene.
- 3. Storitve morajo biti dostopne in univerzalne.**
Storitve socialnega vključevanja morajo biti dostopne vsem, ne glede na to, kje človek živi in kakšne storitve že prejema in ne glede na to, koliko podpore potrebuje.
- 4. Storitve se izvajajo kontinuirano.**
Storitve je treba uporabnikom zagotavljati toliko časa, kolikor jih potrebujejo in jih prilagajati glede na to, kako se potrebe v določenem času spreminjajo. Vsaka oskrba, ki jo človek potrebuje mora delovati usklajeno, koordinirano in mora upoštevati vpliv, ki jih ima način zagotavljanja oskrbe na življenjski cikel človeka.
- 5. Uporabniki morajo imeti ves vpliv na storitve in možnost izbire.**
Uporabniki niso zgolj »objekti oskrbe«, pač pa eksperti za oskrbo, ki jo potrebujejo. Vpliv uporabnikov ne sme biti zgolj navidezen, ampak mora biti uporabnik tisti, ki odloča o svojem življenju in izbira, katere storitve mu odgovarjajo, katere ne in na kakšen način naj se izvedejo.
- 6. Uporabniki so polni udeleženci skupnosti.**
Storitve socialnega vključevanja morajo zagotoviti, da lahko invalidi sodelujejo in se vključujejo v skupnost na enaki ravni kot drugi.

5. Različne oblike izvajanja storitev

Za preizkušanje tovrstnih storitev mora izvajalec projekta oblikovati različne načine in oblike izvajanja storitev, ki bodo čim bolj prilagojene potrebam uporabnikov in možnostim v lokalnem okolju, pri tem lahko v pilotnem projektu preizkusi tudi *organizacijske oblike kot npr.:*

5.1. Mobilni tim

Izvajanje storitev na domu uporabnika, v domačem okolju oz. na terenu, v skupnosti. Storitve naj izhajajo iz potreb uporabnika in skupnosti.

5.2. Stanovanjske skupnosti (ne stanovanjske skupine!)

Stanovanjska skupnost je organizacijska oblika bivanja s podporo, pri kateri se uporabniki sami odločijo za preselitev v skupno stanovanje, s storitvami socialnega vključevanja pa jim zagotovijo podporo, kjer jo potrebujejo (najemniki stanovanja so uporabniki, ne organizacija).

5.3. Uporabniške iniciative (peer support)

Vzpostavljanje organizacijskih oblik, ki jih vodijo in izvajajo uporabniki (npr. vrstniška pomoč in svetovanje, informiranje o storitvah in pravicah).

5.4. Krizni timi in prostori za začasni umik

Vzpostavljanje organizacijskih oblik, ki uporabnikom v stiski (npr. zaradi nasilja v družini, potrebe po umiku in sprostitvi), omogočajo začasni umik in podporo v kriznih situacijah.

5.5. Prijateljstvo in prostovoljstvo (Befriending)

Vzpostavljanje organizacijskih oblik, ki odpirajo varen prostor za vzpostavljanje in krepitev prijateljstev, niso diskriminatorne in niso vezane na neko dejavnost (npr. druženje ob kavi, ki se dogaja v skupnosti in ne v posebnih prostorih, plačani prijatelji, prostovoljstvo za druženje, nevidni dnevni centri).

5.6. Izobraževanje in krepitev skupnosti

V okviru pilotnega projekta se lahko organizira delavnice, okrogle mize, predavanja, posvete in razne kulturne dogodke, z namenom izobraževanja in ozaveščanja skupnosti. Pri tem je treba paziti, da so dogodki in način izvedbe zanimivi za širšo skupnosti in niso izključujoči.

Odgovorna oseba:

Mag. Barbara Kobal Tomc

direktorica

